

РЕЦЕНЗИЯ

на член на научно жури, определено със Заповед № 969/ 19.09.2019 г.
на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”
относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор на науките”

Изготвил рецензията: доц. д-р Виржиния Живкова Иванова, катедра „Икономика“, на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, област на висшето образование – „Социални, стопански и правни науки, професионално направление – „Икономика“, научна специалност- „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Автор на дисертационния труд: д-р Анна Майзел докторант в професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Тема на дисертационния труд: „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ В КОНТЕКСТА НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА ПОЛСКАТА ИКОНОМИКА“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 969/ 19.09.2019 г.

1.Общо представяне и характеристика на дисертационния труд, актуалност и значимост на темата.

Дисертационния труд е с обем от 267 страници и се състои от въведение, четири глави, заключение, библиография и списък на графики, чертежи и карти. Изложението включва 45 таблици, 73 рисунки. Съдържанието на отделните глави е разпределено в под подраздели, като в края на всяка глава са направени конкретни обобщения и изводи от автора. Списъкът с използвана литература се състои от 259 заглавия на полски и английски език. Литературата е до голяма степен осигурена от статистически проучвания на международни организации: EUROSTAT, UNCTAD, Główny Urząd Statystyczny, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej и институции, отговорни за събирането на данни за малки и средни предприятия

Актуалността и значимостта на изследвания научен проблем е продиктувано от транснационалния и глобален характер на промените, свързани с конкурентоспособността на малките и средни предприятия (МСП), разглеждани от гледна точка на процесите на мениджмънт и маркетинг на предприятието. Прилагането на конкурентна маркетингова и мениджърска

стратегия на предприятието, която да се адаптира и устои на глобалните промени в бизнеса, може да доведе до желаните финансови и бизнес резултати на фирмата, както и до изграждането на рентабилна и конкурентна търговска марка.

Във въведението, след кратко обосноваване на актуалността на темата, се формулират обектът, предметът, целта, задачите, методите и ограниченията на изследването, изследователските хипотези, както и структурата на изложението.

Обект на изследване са малките и средни промишлени предприятия (от раздел С на Полската класификация на дейностите).

Предмет на изследване е оценката на конкурентоспособността на МСП в контекста на обществено-стопански преобразувания, както и определянето на детерминантите на процесите на конкурентоспособност.

Очартани са следните **проблеми на изследване** в дисертационния труд:

- Разкриване на фактори, които определят конкурентоспособността на малките и средните предприятия.
- анализ на про-конкурентната дейност на малките и средните промишлени предприятия;
- определяне на ролята в процесите на предприятията, конкуриращи се с нематериални активи, произтичащи от новата парадигма на конкурентоспособността

Основната авторова теза от разработения дисертационен труд, е че предприятията, които прилагат мениджмънта на знанието постигат по-висока конкурентоспособна позиция.

Отбелязва се и добавка към тази хипотеза, че мениджмънт на знанията, е не само по-бърз и по-ефективен процес на вземане на решения, но той трябва да бъде обвързан и прилагат съвместно с области като научноизследователската и развойната дейност, въвеждане на иновации, маркетинг и други дейности водещи до висока конкурентоспособност на предприятието.

Като рецензент и преподавател в сферите на маркетинга, финансовия мениджмънт и други области, давам положителна оценка за обвързването на авторската теза за мениджмънта на знанието на МСП-развитието на научноизследователската, развойна, иновационна, маркетингова и др. дейност за постигане на конкурентоспособност на МСП.

Структурата на дисертационния труд включва четири глави, които са както с теоретични, така и с практически за сектора на МСП в Полша, тяхната конкурентоспособност, методи за оценка на конкурентоспособността, създаване на условия за повишаване на конкурентоспособността на МСП в Полша и други.

От изложението в четирите глави става ясно, че е изпълнена **основната цел**, а именно определянето на проблематиката, касаеща определянето на конкурентоспособността на МСП в полската икономика, както и систематизиране, характеризирание и определяне на тежестта на факторите, влияещи върху конкурентоспособността на фирмите от сектора на МСП, и определяне на силата на тяхното въздействие.

Докторантката използва различни **методи на проучването** като анализ на емпирични материали от Централната статистическа служба, Института за пазарна икономика, Полската агенция за развитие на предприятията,

Министерството на икономиката, Министерството на труда и социалната политика и чуждестранните изследвания (EUROSTAT, UNCTAD); емпирични изследвания, използвайки количествени методи на взаимозависимост на икономическите явления; използван е въпросник като инструмент за изследване, който е организиран на два етапа (етап 1 – изследване деск рисърч и етап 2 – емпирични количествени изследвания).

Ясно са описани **ограниченията на обхвата на проучването**, което фокусира дисертационния труд до определените обект и предмет на анализ, а от там и целта, задачите и защитаваната авторова теза.

В **заключението** се синтезират крайните резултати от проведеното научно изследване.

Положително оценявам представените авторови изследвания за конкурентоспособността на МСП в Полша, както и авторовите диаграми, фигури, таблици, анкетно проучване и обособяване на авторски модел за конкурентоспособността на малките и средни промишлени предприятия в Полша.

Докторантката познава добре и използва коректно **специализираната литература** по темата вкл. статистически проучвания и анализи на международни организации: EUROSTAT, UNCTAD, Główny Urząd Statystyczny, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej и институции, притежаващи бази от данни за малки и средни предприятия. Списъкът на използваната литература се състои от 259 заглавия на полски и английски език.

2. Оценка на научните и научно-приложни резултатите и приноси.

Справката за приносите отразява коректно получените резултати от изследването с теоретичен, научно-приложен, методологически и практически характер. В дисертационния труд са разграничени множество приноси, представени в обособени резултати от изследването част от които са изброени с номерации, други описани като отделни параграфи.

Голяма част от идеите в дисертационния труд са популяризирани и публикувани в научни издания, участия в проекти, цитирания, конференции и др..

Считам, че направените изследвания и предложените модели и анализи ще бъдат полезни за науката и практиката.

Давам положителна оценка за научните и научно-приложни резултати и приноси.

3. Оценка на публикациите по дисертацията.

Авторката има достатъчно самостоятелни публикации, които представят основни части на дисертационния труд – 8 научни издания и монографии, 8 глави в научни монографии, статии, книги, ръководства, публикации в конференции и др. общо 62 и участия в проект по темата на дисертацията – 4, цитати. Представени са и достатъчно на брой цитати, свързани с темата на дисертацията.

Давам положителна оценка за публикационната и научна дейност на докторантката, свързана с популяризирането на резултатите от дисертационния труд.

4. Оценка на автореферата.

Авторефератът дава достатъчно пълна представа за структурата, целите, задачите, съдържанието, резултатите, публикационна дейност и приносните моменти от проведеното изследване.

Оценявам положително така, представения автореферат.

6. Критични бележки и препоръки по дисертационния труд.

Бих препоръчала да се прецизират текстовете на представените материали (в това число и автореферата) от технически, правописни и стилистични пропуски и грешки.

Изброените приноси е можело да се систематизират и обобщят, предвид, че някои от тях като тези за конкурентоспособността на МСП се припокриват или допълват.

В библиографската справка е можело да се използват и по-нови научни издания и публикации в сферата на МСП, конкурентоспособност, предприемачество, лидерство и др, обвързани с темата на дисертационния труд към 2016,2017,2018 година.

Препоръчвам на авторката да задълбочи научните си изследвания в областта на конкурентоспособността на компаниите и взаимовръзката ѝ с микро и макро обкръжението, маркетинг промените и дигитализацията на бизнеса.

Препоръките и бележките по никакъв начин не намаляват положителната ми оценка към дисертационния труд и направените изследвания и приноси резултати.

7. Въпроси към докторанта.

Прави впечатление, че на много места извеждате, че в Полша няма традиция за бизнес сътрудничество със света на науката – университети, училища. Защо е така? Ето, например вие извеждате достатъчно приноси моменти от разработения дисертационен труд в полза на предприемачите,

бизнеса, мениджмънта на МСП, тяхната конкурентоспособост и т.н. А в същото време такива трудове, които могат да бъдат в полза на бизнеса, научни кадри като вас, проектна дейност с бизнеса и т.н. не е от традициите на сътрудничество в Полша.

8. Заключение.

Представеният дисертационния труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България, Правилника за неговото прилагане Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности във ВСУ „Черноризец Храбър“.

Това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „доктор на науките“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ на д-р Анна Майзел.

30.09.2019 г.

Изготвил рецензията:

Гр.Варна

(доц. д-р Виржиния Иванова)